

УДК 378.013.42.091.212-054.6

Олена Білик, Аліна Борисова, Тамара Ульянова

Харківська державна академія культури, Харківський державний університет харчування і торгівлі, Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Україна

ЕТНОГРАФІЧНІ НАВЧАЛЬНІ ВІДЕОФІЛЬМИ ЯК ЗАСІБ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Olena Bilyk, Alina Borysova, Tamara Ulyanova

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Kharkiv State Academy of Design and Arts, Kharkiv, Ukraine

ETHNOGRAPHIC TRAINING VIDEOS AS A TOOL FOR INTERNATIONAL STUDENTS' SOCIOCULTURAL ADAPTATION

Зміни в системі вищої освіти України, перехід до кредитно-модульної системи навчання передбачають нові підходи до змісту підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах нашої країни. Основним завданням професійної освіти іноземних громадян є створення умов для розвитку їхньої професійної культури, для гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості, соціалізації та соціальної адаптації в контексті культурно-історичної парадигми сучасної освіти.

Проблема соціальної адаптації досліджувалася в різних наукових сферах: філософсько-соціологічні аспекти адаптації вивчали О. Бондаренко, Л. Буєва, М. Свиридов, Л. Шпак; психологічні розглядали Б. Ананьєв, І. Кряжева, С. Розум; соціально-педагогічні розкрито у працях О. Безпалько, І. Зверєвої, А. Мудрика, А. Рижанової, С. Савченка, С. Харченка. Проблема соціальної адаптації іноземних студентів висвітлена у працях таких науковців, як Дж. Бенкет, Дж. Беррі, К. Оберг, Г. Алєєва, М. Вітковська, О. Суригін, Н. Філімонова, Л. Рибаченко, Т. Язвинська, Д. Порох, Дін Сінь, Ху Жунсі та ін.

Однак питання ролі навчальних відеофільмів етнографічного змісту в процесі соціокультурної адаптації іноземних студентів спеціально не розглядалося.

Ураховуючи вищезазначене, метою дослідження є вивчення можливостей етнографічних навчальних відеофільмів стосовно підвищення ефективності процесу соціокультурної адаптації іноземних студентів.

У педагогічних дослідженнях, присвячених адаптації іноземних студентів, соціокультурну адаптацію розглядають як складову їхньої соціальної адаптації. Так, Ху Жунсі, вивчаючи педагогічні умови адаптації китайських студентів до культурно-освітнього середовища ВНЗ, виокремлює соціокультурну, соціально-психологічну та дидактичну адаптації іноземних студентів, зазначаючи при цьому, що «соціокультурна адаптація передбачає формування в китайських студентів сукупності уявлень про елементи базової культури українського суспільства, систему його цінностей та норм поведінки, а також культуру та традиції вищого навчального закладу» [3, с. 10].

Успішність соціокультурної адаптації іноземних студентів залежить від особливостей освітньо-культурного середовища ВНЗ, яке покликано забезпечити сприятливі умови для активного входження іноземного студента до нового соціуму, набуття ним базових елементів нової культури, встановлення продуктивної міжкультурної комунікації, а також має у своїй структурі значний спектр освітніх ресурсів, серед яких особливо актуальними нині вважаються мультимедійні засоби, складовою яких є різноманітні відеоматеріали, зокрема й етнографічного змісту. На нашу думку, процес соціокультурної адаптації іноземних студентів буде значно ефективнішим, якщо залучати до навчальної діяльності відеоматеріали етнокультурного змісту.

Базовим філософсько-методологічним підґрунтям використання таких навчальних матеріалів у процесі мовної підготовки іноземних студентів є теорія «діалогу культур» М. Бахтіна – В. Бібілера, згідно з якою культури індивідуумів, особистостей, соціальних груп, народів, історичних епох, країн вступають між собою в діалогічне спілкування, безперервно взаємодіють, одночасно взаємозбагачуючись та взаємодоповнюючи одна одну[1, 2].

Цілеспрямований відбір навчальних матеріалів етнографічного змісту, що відображують соціальну й комунікативну специфіку української культури, сприяє формуванню у свідомості студентів образів та понять, що належать до фонових знань, які в подальшій міжкультурній комунікації будуть реалізовуватися в текстах, що ними іноземні студенти послуговуються в міжособистісному спілкуванні. Продемонструвати реальні соціокультурні ситуації й прокоментувати їх в умовах навчання допомагає робота з відеофільмами, орієнтованими на етнографічну культуру.

Концепція використання відеофільмів як засобу навчання іноземної мови стала активно розроблятися з середини 90-х рр. ХХ ст. разом із розвитком культурологічної науки й збільшенням ролі медіа-засобів в освітньому процесі. Вивчення можливостей відео у лінгвокраїнознавчій підготовці іноземних студентів, а також з'ясування особливостей відеотекстів етнокультурологічного змісту дає підстави стверджувати, що навчальні відеофільми мають усі необхідні можливості для формування соціокультурного контексту освітнього середовища вищого навчального закладу, і, відповідно, можуть реалізуватися в освітньому процесі як один із засобів соціокультурної адаптації іноземної студентської молоді. На нашу думку, використання навчальних відеофільмів, які містять інформацію щодо етнографічної культури українців, може певним чином сприяти адаптаційним процесам іноземних студентів, що в свою чергу, матиме позитивний вплив на підвищення якості підготовки у ВНЗ України фахівців для зарубіжних країн, адже кінцевою метою іншомовної освіти в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу є реальне культурне збагачення особистості, набуття нових культурних знань, якостей, рис, які поступово стають частиною особистісної культури.

Оскільки сучасний освітній процес в українській вищій школі в цілому недостатньо забезпечений навчальною відеопродукцією етнокультурного змісту, спільними зусиллями творчого колективу, до якого увійшли викладачі та студенти Харківської державної академії культури, Харківського державного

університету харчування і торгівлі, Харківської державної академії дизайну і мистецтв започатковано створення циклу навчальних відеофільмів етнокультурного змісту «Українська культура очима іноземних студентів». Нині творчим колективом підготовлені такі навчальні етнографічні відеофільми: «Українська народна архітектура», «Україна – Китай: діалог культур», «Таємниці української кухні». Представлена у відеофільмах інформація має соціокультурне значення та адаптаційний потенціал, оскільки у цих відеоматеріалах розкривається логіка народної культури, у доступній формі представлено традиції, звичаї українського народу, що має суттєвий виховний вплив на особистість іноземного студента. Зазначені відеофільми використовуються в процесі мовної підготовки іноземних студентів і мають позитивний вплив не лише на формування мовленнєвих умінь та навичок іноземних студентів, але й виступають дієвим засобом їхньої соціокультурної адаптації.

Створення циклу етнографічних навчальних відеофільмів та використання їх в освітньому процесі зумовило аналіз методичних напрацювань щодо використання відеоматеріалів під час мовної підготовки іноземних студентів. На підставі вивчення теоретичних доробок щодо зазначеної проблеми та практичного досвіду роботи з навчальними відеофільмами етнокультурного змісту в аудиторії іноземних студентів у процесі їх мовної підготовки нами була розроблена певна система такої роботи, а також підготовлені навчально-методичні матеріали, покликані підвищити ефективність навчальної діяльності. На наш погляд, сучасна інтеграція етнічної культури й освіти має значний потенціал щодо соціокультурної адаптації іноземних студентів. Саме традиції народної культури встановлюють подібність й розбіжності її представників як всередині, так і за межами певної культурної спільноти, стають способом існування народної пам'яті.

Отже, для успішної соціокультурної адаптації в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу України іноземному студентові до системи своїх знань необхідно включити факти української культури, використовувати їх в ситуаціях спілкування, діяти відповідно до засвоєної інформації. На нашу думку, саме використання етнографічних навчальних відеофільмів в освітній діяльності сприятиме ефективності адаптаційного процесу іноземних студентів.

Викладене вище не вичерпує всіх аспектів аналізованої проблеми. Перспективою подальших досліджень вважаємо вивчення медіа-освітніх можливостей навчальних відеофільмів етнокультурного змісту в аудиторії іноземних студентів.

Література

1. Бахтин М. М. *Естетика словесного творчества* / М. М. Бахтин — М. : Искусство, 1986. — 445 с.
2. Библер В. С. *Диалог. Сознание. Культура (идея культуры в работах М.М. Бахтина)* / В.С. Библер. // *Одиссей. Человек в истории: исследования по социальной истории и истории культуры*. — М. : Наука, 1989. — С 21 — 59.
3. Ху Жунсі. *Педагогічні умови адаптації китайських студентів до*

UDC 378.14

Nataliia Marynenko

Ternopil Ivan Puluji National Technical University, Ukraine

TEACHER'S ROLE IN THE FOREIGN STUDENTS' ADAPTATION TO EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE

From the very first days of the foreign students' presence in Ukrainian universities they are faced to unfamiliar socio-cultural, linguistic and national environment to which they must adapt quickly. Successful adaptation facilitates fast inclusion of foreign students into the educational process, increases the quality and standard of education, motivates to master knowledge, abilities and skills that can significantly improve the quality of training. Therefore, the priority for the foreign students is to adapt to the features and conditions of our domestic educational environment [1].

Some researchers consider the pedagogical aspect to be the most important among all other directions of education as it simplifies other aspects of adaptation and students become more confident. For successful adaptation of foreign students it is needed to implement the educational process taking into account factors that affect the education system: geographic, economic, national, historical, cultural and religious ones that are specific to each nation. Of course, taking into account all these factors requires some level of the teachers training, their self-education and relevant knowledge.

Does the process of adaptation depend on teacher? Definitely, yes. What may teachers do in order to make the students' adaptation process easier? A lot.

Teaching in English differs much from doing the same in Ukrainian and for Ukrainian students. Teachers should be aware they work with people who have studied before under another system of education. Of course, coming to any country abroad requires adaptation to another socio-cultural, linguistic, economic environment etc. But coming to study abroad has its own specific features I'd like to point out.

There is a difference between the methods and approaches of teaching in Ukrainian universities and the ones at the foreign students' home countries. Some students have no independent work skills, can't work with sources of information, analyze large amounts of information, work with graphs etc. A very important problem in our country is the lack of scientific literature and handbooks in English. This makes the teachers to develop their own materials to be introduced to students